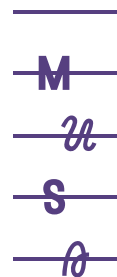

Muziek

Pamela Z meets Musikfabrik

Helen Bledsoe, fluit en curator
Marco Blaauw, trompet en curator
Ensemble Musikfabrik

Programma:

And the movement of the tongue
Pamala Solo
Der Schmetterling
Improvisatie

Zondag 21 september
14.00 – 15.00 uur
Cellebroeders-kapel

De stem was in de westerse klassieke muziek haast altijd betekenisdrager. Een zanger zong een tekst die in principe was bedoeld om verstaan te worden. Dat lukte niet altijd. In het geestelijke en dramatische repertoire vervluchtigde het woord frequent. In de renaissance ging het op in de mystieke totaliteit van de vocale polyfonie, in barokaria's werd het geofferd aan vocale virtuositeit. Maar in de literaire liedcultuur van de negentiende eeuw bleef de gezongen tekst het anker van de muze. Het woord was heilig.

Dat veranderde in de nieuwe muziek van de twintigste eeuw. De jaren vijftig zijn voor het modernisme een periode van vruchtbaar experiment met de menselijke stem als bronmateriaal voor nieuwe klanken. In *Berio's Thema (Omaggio a Joyce)* voor stem en elektronica (1957) wordt een tekstfragment uit *Ulysses* van James Joyce met elektronische middelen gemanipuleerd tot klankcollage, waarin nog maar een enkel woord te herkennen is. In Stockhausens *Gesang der Jünglinge* (1956) versmelt een gestapelde kinderstem als instrumentale stemmen met hun elektronische omgeving. Van de gebruikte bijbeltekst, door Stockhausen geordend in graden van verstaanbaarheid, zijn alleen fragmenten waarneembaar.

Een atomistische geest maakt zich van de makers meester. Zoals in de naoorlogse seriële muziek van toonhoogte tot toonduur en klanksterkte alle muzikale parameters onder het vergrootglas komen te liggen, ontleden gretige klankonderzoekers de taal tot in zijn kleinste bestanddelen van klinkers en fonemen om er muzikaal nieuw territorium mee te betreden.

Het woord wordt gereedschap, materiaal, muziek. In de popcultuur voltrekt zich van rock 'n roll tot rap in het gebruik van taal een anders getoonzette maar vergelijkbare ontwikkeling. Betekenis wordt opgeofferd aan de muzikale functie. Taal wordt nonsenstaal in de sfeer van doobiedoowop op bebopalula, voor rappers als een kogelregen gescandeerde ritmische munitie. Voor avonturiers uit welke hoek dan ook opent die evolutie nieuwe deuren, zeker als in opnamestudio's veelsporenrecorders en elektronica ongekennde klankmanipulaties mogelijk maken. Zo wordt ook hier de taal een muzikale bouwsteen van gewicht.

In het oeuvre van zangeres, performer en componiste Pamela Z (1956), die na haar verhuizing naar San Francisco in de jaren tachtig haar achternaam officieel in Z liet veranderen, komen de vocale verworvenheden van avant-garde en popmuziek samen. Via haar al dan niet elektronisch gemanipuleerde stemgeluid, samples, loops, gebarengestuurde controllers en video creëert ze haar eigen muzikale universum met de taal als basisvoedsel. Pamela Z studeerde klassieke zang en educatie aan de universiteit van Colorado in Boulder. Ze kan een operastrot opzetten maar staat of stond mentaal met één been stevig in de popmuziek, zoals in de VS wel meer avant-garde-kunstenaars van Philip Glass tot Laurie Anderson in hun hang naar toegankelijkheid tegen de popmuziek aanschurkten. Denk aan Andersons vocale kunststukje *O Superman*, een van de meest onwaarschijnlijke hits van 1981.

Aanvankelijk is Z onder de naam Pam Brooks actief als singer-songwriter. Later verruimt ze haar horizon naar de theatrale performance en de gecomponeerde muziek. Ze schrijft een opera, maakt dans- en filmmuziek. En ze produceert albums, vreemd maar opmerkelijk toegankelijk, vooruitstrevend met de ontspannen, relativiserende attitude van de popmuzikant. Op *Echolocation* van 1998 wisselen vocaal experiment en pop-achtige nummers als *Two Black Rubber Raincoats* elkaar af. Het nummer *You* is spoken word avant la lettre. In *Badagada* gaat het gebruik van nonsenstaal gepaard met opera-achtig hoge zangpartijen en kunstig gestapelde stemmen in een bad van galm. In het nummer *In the other world* wordt de titel in een soort echoput op verschillende toonhoogten herhaald, gecombineerd met spoken word-achtige voordracht van een tekst die de gelaagdheid van het stuk verklaart: "In the other other world I married someone, in the other world I entered into a partnership, but I was someone else, in the other world I'm always someone else."

Hier manifesteert Pamela Z zich met symbolische schizofrenie als de grensganger die ze is. Componist, performer en mediakunstenaar noemt ze zichzelf – maar daarmee is nog niets gezegd over het gemak waarop ze tussen pop en avant-garde, vastgelegde en geïmproviseerde muziek, klankschap en beeldende kunst schakelt. Het lijkt alsof ze het liefst beweegt in die overgangsgebieden, waar nog niets gefixeerd en alles mogelijk is. Haar oeuvrelijst is even fluïde. Ze componeerde voor partijen als het Kronos Kwartet en het Orchestra of St Luke's, Bang of a Can All Stars en het San Francisco Symphony Orchestra, maar exposeerde ook klankinstallaties in het MoMA New York en op de Biennale van Venetië. Boven alles is ze de solo-artieste die haar stem tot middelpunt van haar spelende leven maakt, maar anderzijds de blik naar buiten richt. Pamela Z is een individu op de uitkijk. In een interview zegt ze: "My work is inspired by the world around me, things I hear, found sounds, language I see printed, things found in

life. And life is ridiculous—so it would follow that if my work makes a portrait of what's around me, if I make work that's honest, well, life is weirder and funnier than any world I might invent.” Dat is wat je hoort in haar muziek. Haar werk klinkt zo vreemd en verwonderd, en tegelijkertijd zo speels en toegankelijk door een improviserende grondhouding die spelenderwijs absorbeert wat zich aandient. *Louder Warmer Denser* voor fluit solo en tape (2019) voor de Amerikaanse fluitiste Claire Chase werd zo min of meer spontaan een stuk óver Claire Chase. Chase benaderde Pamela Z voor een bijdrage aan haar monsterproject *Density 2036*, haar poging met een reeks van opdrachten aan levende componisten de grondslag te leggen voor een nieuwe generatie fluitliteratuur. De projecttitel verwijst naar het beroemde, ooit baanbrekende solostuk *Density 21.5* (1936) van Edgard Varèse. Pamela Z verzocht haar opdrachtgeefster om een interview dat haar ter inspiratie zou kunnen dienen. De opname van dat gesprek werd letterlijk het bronmateriaal van het stuk, schrijft Z in haar toelichting op *Louder Warmer Denser*. “Ik gebruikte de opname voor een tekstcollage die de basis werd voor het melodische en ritmische materiaal en de structuur van het stuk. Dat liep uit op wat ik zie als een klein portret van Claire. Haar gedeconstrueerde verhalen, fragmenten van haar lach, haar zuchten en naar non-verbale klanken roepen steeds als ik ze hoor haar beeld bij me op. Ook een uitgerekt Varèse-citaat vond zijn weg in het stuk, maar het grootste deel van de inhoud is gedestilleerde Claire Chase.”

Bas van Putten

Musica Sacra Maastricht is een coproductie van Stichting Musica Sacra en Theater aan het Vrijthof en wordt mede mogelijk gemaakt door

Gemeente Maastricht

provincie limburg

Festivalleiding, fondsenwerving en hoofdredactie Erwin Roebroeks **Programmacommissie** Harrie van den Elsen (voorzitter), Sylvester Beelaert, Frauke Berns, Erwin Roebroeks, Tamar Tarenskeen en Saskia Törnqvist **Vormgeving** Stefan Habets **Marketing en publiciteit** Paola Möllering, Karlijn Pauw en Hetty van Dongen **Productie** Raf Meijers **UITbalie** Vicky Bruijn en Susan Meisen **Technische coördinatie** Judith Bruijnzeels en Frank Wijnands **Expositiebegeleiding** Peter Snellens Facilitair Nandi Nijsten **Financiën** Jos Spauwen **Festivalbeeld** Natalie Albus student Vormgeving | Visuele Communicatie aan Maastricht Institute of Arts, Zuyd Hogeschool **Directeur-bestuurder** Brigitte van Eck **Raad van Toezicht** Klaartje Peters (voorzitter), Barbara de Heer, John Monseweije, Nouran Serag, Ingeborg Stijnen en Jeroen Trienes.

